

Kyrgyz Language and Literature

Moritz M. Konarski

October 19, 2020

Contents

I Kyrgyz Language	5
1 Vocabulary List	6
2 Book Notes	11
2.1 Law of Harmony – Үндүштөк мыйзамы	11
2.2 Plural endings	12
2.3 Personal pronouns – Ат атоочтор	12
2.3.1 Personal endings	12
3 Class 03.09.2020	14
3.1 Facts	14
3.2 Alphabet	14
3.3 Types of Vowels and Consonants	15
3.3.1 Types of Vowels	15
3.3.2 Types of Consonants	15
3.4 Law of Harmony	16
3.5 Agglutinative Language	16
3.6 Vowels	16
3.6.1 Vowel Θ	16
3.6.2 Vowel Y	17
3.6.3 Vowels И, Ы, У, Ү, Э, О, Θ, А	17
3.6.4 Long Vowels AA, ЭЭ, OO, ΘΘ, УУ, YY	17
3.7 Consonants	17
3.7.1 Consonant Б	17
3.7.2 Consonants Г/К	18

3.7.3	Consonant H	18
3.8	Noun Questions	18
3.8.1	Basic Words	18
3.8.2	Question Phrases	19
3.8.3	Answer Phrases	19
3.9	Singular and Plural Nouns	19
3.10	Basic Conversation	20
4	Class 08.09.2020	21
4.1	Plural Questions	21
4.2	Add Plural Endings	21
4.3	Personal Endings	21
4.4	Greetings	22
4.4.1	Саламат	22
4.4.2	Кандай	22
4.4.3	Жакшы	22
4.4.4	Numbers	23
5	Class 10.09.2020	24
5.1	Responses to Greetings	24
5.2	Pronouns	24
5.2.1	Personal Pronouns	24
5.2.2	Reflexive Pronouns	25
5.2.3	Example Conversation	25
5.3	Parting	25
5.3.1	Example Conversation 1	25
5.3.2	Example Conversation 2	26
5.4	Everyday Phrases	26
5.5	Family Members	26
5.6	Greeting Snippets	27
6	Class 15.09.2020	28
6.1	Ал–ахыбалды суроо – Asking about someone's situation	28
6.1.1	General Form	28
6.1.2	Work – Иш	28
6.1.3	Health – Ден соолук	28
6.1.4	Family – Ўй бүлөн	29
6.1.5	Studies – Окүү	29

6.1.6	Children – Балдар	29
6.1.7	Other Words	29
6.1.8	Example Dialogue	29
7	Class 22.09.2020	30
7.1	Asking about someone's age – Жашты суроо	30
7.1.1	Questions	30
7.1.2	Answers	30
7.2	Asking about birth years – Жылын суроо	31
7.2.1	Questions	31
7.2.2	Answers	31
7.3	Asking about family status – Үй бүлө абалын суроо . .	32
7.3.1	Questions	32
7.3.2	Answers	32
8	Class 24.09.2020	33
8.1	The nominative case – Атооч Жөндөмө	33
8.1.1	Questions	33
8.1.2	Answers	33
8.1.3	Postpositions	34
9	Class 29.09.2020	35
9.1	Quiz preparation	35
9.1.1	Conversation – greeting, parting	35
9.1.2	Conversation – address terms, name, age	35
9.1.3	Conversation – health, family, marriage	36
9.2	Family – Үй бүләң	36
9.2.1	Talking about family members	36
9.2.2	Asking about family members	36
9.2.3	Family members	37
10	Class 08.10.2020	38
10.1	Family – Үй бүлө	38
10.1.1	Possessive Pronouns	38

II Kyrgyz Literature	39
11 Class 17.09.2020	40
11.1 Epics	40
11.2 Main characteristics of the epic	41
11.3 Manaschys	41
11.4 Ready-made elements	41
11.5 Structure of Manas	42
11.6 History	43
11.7 Myths about Manas (by A. Wachtel)	43

Part I

Kyrgyz Language

Vocabulary List

Kyrgyz	English
ал	that
аба – ава	air
айт	say
ак	white
ал	take
ал ким?	who is that?
ал эмне?	what is that?
анын аты <name>	his/her name is <name>
анын аты ким?	what is his/her name?
апа	mother
араб – арап	arabic
ата	father
баары	all
бала	boy
балала	boy
бар	have
барак	paper
бер	give
бер	give
берүү	to give
бил	know
билүү	to know
боё	color
бөл	to divide

Kyrgyz	English
бөлмө	room
бөлмө?	room
бул	this
бул ким?	who is this?
бул эмне?	what is this?
бүтүр	finish
гезит	newspaper
гүл	flower
гүл	flower
дептер	notebook
дос	friends
дүкөн	store
жаз	write
жакшысызбы?	are you good? (si. f.)
жакшысыздарбы?	are you good? (pl. f.)
жакшысыңарбы?	are you good? (pl. inf.)
жакшысыңбы?	are you good? (si. inf.)
жок	no
жооп	answer
жөө	walking
жүз	hundred
жәек	beach
кагаз	paper
кайтала	repeat
калем	pen
кандайсыз?	how are you? (si. f.)
кандайсыздар?	how are you? (pl. f.)
кандайсың?	how are you? (si. inf.)
кандайсыңар?	how are you? (pl. inf.)
кара	look
кара	black
ката	mistake
кел	come
келүү	to come
кең	wide

Kyrgyz	English
кет	leave
ким?	who?
кир	come in
китеп	book
кичүү	small
клуб – клуп	club
кой	put
кол	hand
кол	arm
көз	eye
көл	lake
көнүгүү	exercise
көп	many
көр	see
көрүү	to see
көрүү	to see
куз	autumn
кун	sun
күрөң	brown
куу	melody
кыз	girl
kyргыз	kyrgyz
менин атым <name>	my name is <name>
мөөр	stamp
мугалим	teacher
обон – овон	melody
ой	thought
ойло	think
оку	read
ооба	yes
ооба – оова	yes
оор	difficult
отур	seat
өрдөк	duck
өрт	fire

Kyrgyz	English
саат	hour
сабак	lesson
саламатсызбы?	hello (si. f.)
саламатсыздарбы?	hello (pl. f.)
саламатсыңарбы?	hello (pl. inf.)
саламатсыңбы?	hello (si. inf.)
сенин атын <name>	your name is <name>
сенин атын ким?	what is your name?
сөз	word
стол	chair
студент	student
суу	water
сүү	water
сүйлө	speak
сүрөт	picture
тапшырма	assignment
тарт	draw
тең	the same (size or age)
тируү	alive
тируү	alive
тогуз	nine
ТОКТОТ	stop
тоо	mountain
тоо	mountain
төө	camel
төрт	four
тур	stand
түз	make
үк	listen
улант	continue
үүл	son
үүл	son
үй	house
үй	house
үч	three

Kyrgyz	English
чоң	big
чык	go out
ыргыт	throw
ырда	sing
эмне?	what?

Book Notes

2.1 Law of Harmony – Үндүштөк мыйзамы

The vowels and consonants in a word influence each other and have the same phonetic characteristics

- the vowel in the first syllable determines the remaining consonants
- if it begins with a hard vowel (а, ы, о, у) all the other vowels are hard
- if it starts with a soft vowel (ә, е, и, ө, ү), the remaining ones are soft too
- loan words do not obey the law of harmony
- endings also follow the law of harmony
- the last vowel influences the vowel of the ending(s)
- the last consonant influences the kind of vowel that should be in the ending
- 2 types of vowels:
 - round: а, о, ә/е, ө
 - square: ы, и, у, ү

2.2 Plural endings

- plural endings are not used for numbers or *many, few...*

2.3 Personal pronouns – Ат атоочтор

Pronoun	Ending	Translation
Мен	м(ы,и,у,ү)ң	I
Сен	с(ы,и,у,ү)ң	You (s, inf)
Сиз	с(ы,и,у,ү)з	You (s, f)
Ал	no ending	He/She/It
Биз	б(ы,и,у,ү)з	We
Силер	с(ы,и,у,ү)ң(а,о,ә/е,ө)р	You (p, inf)
Сиздер	с(ы,и,у,ү)зд(а,о,ә/е,ө)р	You (p, f)
Алар	no ending	They

2.3.1 Personal endings

Positive form stem + P.E.	Negative form stem эмес + P.E.	Question form stem + P.E. + б(ы,и,у,Ү)? or п(ы,и,у,Ү)?
pron stem + P.E.	pron stem эмес + P.E.	pron strem + P.E. + question ending
Мен волонтёрмун. <i>I am a volunteer.</i>	Биз кыргыз эмеспиз. <i>We are not Kyrgyz.</i>	Силер коноксұңарбы? <i>Are you guests?</i>
Сен саякатчысың. <i>You are a tourist.</i>	Силер бийчи эмессинер. <i>You are not dancers.</i>	Сиздер доссуздарбы? <i>Are you friends?</i>
Ал ырчы. <i>He is a singer</i>	Алар саякатчы эмес. <i>They are not tourists</i>	Ал ырчыбы? <i>Is he a singer?</i>

Positive form	Negative form	Question form
Мен студентмин.	Мен студент эмесмин.	Мен студентминбы?
Биз саякатчыбыз.	Биз саякатчы эмеспиз.	Биз саякатчыбызы?
Алар мугалим.	Алар мугалим эмес.	Алар мугалимбы?
Сиз кошунасыз.	Сиз кошуна эмессиз.	Сиз кошунасызыбы?
Сен бир туугансын.	Сен бир тууган эмессин.	Сен бир туугансыңбы?
Ал конок.	Ал конок эмес.	Ал конокбы?
Силер доссуңдар.	Силер дос эмессиңдер.	Силер доссуңарбы?
Сиздер бийчисиздер.	Сиздер бийичи эмессиздер.	Сиздер бийчисиздерби?

Class 03.09.2020

3.1 Facts

- 36 letters
- 14 vowels
- 25 consonants
- whole Cyrillic alphabet + Θ, Y, H
- two different sounds for K, Г, Ж
- 39 different sounds
- useful online keyboard: <https://www.lexilogos.com/keyboard/kyrgyz.htm>

3.2 Alphabet

The letters are mostly pronounced like in Russian.

- Аа, Бб, Вв,
- Гг – At the beginning of words, like "g" in "grin." Between vowels, like a cross between "g" and the "h" in hat, or a sort of gurgle like the French "r".
- Џј, Ее, Ѓђ

- Жж – Like the “j” in “judge.” (In loan words from Russian, like the “ge” in “rouge.”)
- Зз, Ии, Йй, Кк, Лл, Мм, Нн
- Нн – Like the “ng” in “sang.”
- Оо
- Тт – Like the vowel in English “turn,” or, like the German “ö”.
- Пп, Рр, Сс, Тт, Уу
- Ўу – Like the German “ü”.
- Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъъ, Ыы, Ъъ, Ээ, Юю, Яя

3.3 Types of Vowels and Consonants

3.3.1 Types of Vowels

Hard Vowels

А, Ы, О, У

Soft Vowels

Е, Э, И, Т, Ў

Short Vowels

А, Ы, О, У, Э, И, Т, Ў

Long Vowels

АА, ОО, УУ, ЭЭ, ТТ, ЎҮ

3.3.2 Types of Consonants

Voice 1

Б, б, В, Г, Д, Ж, З

Voiced 2

Л, М, Н, Н, Р, Й

Unvoiced

П, Т, С, Ш, Ч, К, Х, Ф, І, ІІ, ІІІ

3.4 Law of Harmony

A word can only have either hard or soft vowels ([3.3.1](#)) in them.

- Тоолор, Апама
- Үйлөргө, Китепке
- Айыл-га, Отурат

3.5 Agglutinative Language

Үй – лөр – үнүз – дөн
house – plural – your – from

Окуучу – лар – ыбыз – дыкы – нан
Student – plural – our – their – (house) – from

3.6 Vowels

3.6.1 Vowel Θ

Көл	lake	Өрдөк	duck
Қөз	eye	Бөлмө	room
Қөп	many	Төө	camel
Бөл	to divide	Жөө	walking
Төрт	four	Мөөр	stamp
Өрт	fire		

3.6.2 Vowel Y

Күз	autumn	Кичүү	small
Гүл	flower	Тирүү	alive
Үй	house	Билүү	to know
Жүз	hundered	Көрүү	to see
Үч	three	Берүү	to give
Дүкөн	store	Келүү	to come
Күн	Sun		

3.6.3 Vowels И, Ы, Ү, Ө, О, Ө, А

Жок	no	Тарт	draw	Кел	come
Ооба	yes	Боё	color	Кет	leave
Оку	read	Бил	know	Чык	go out
Айт	say	Ал	take	Кир	come in
Сүйлө	speak	Бер	give	Тур	stand
Ойло	think	Кой	put	Түз	make
Үк	listen	Отур	seat	Ырда	sing
Жаз	write	Көр	see	Ыргыт	throw
Улант	continue	Кара	look	Кайтала	repeat
Токтот	stop				

3.6.4 Long Vowels AA, ӨӨ, OO, ӨӨ, ҮҮ, YY

Саат	hour	Үул	son
Баары	all	Сүү	water
Жәек	beach	Күү	melody
Too	mountain	Тирүү	alive
Oop	difficult	Көрүү	to see

3.7 Consonants

3.7.1 Consonant Б

If Б stands between two vowels it sounds like the English 'W'.

Ооба – оова	yes	Аба – ава	air
Обон – овон	melody		

At the beginning of a word it sounds like 'B'.

Бала	boy	Бар	have
Бүтүр	finish	Бер	give

If Б stands at the end of a word, it sounds like 'P'.

Клуб – клуп	club		Араб – Арап	Arabic
-------------	------	--	-------------	--------

3.7.2 Consonants Г/К

If these consonants come before or after **hard** vowels (а, ы, о, у), they have a hard sound.

Ак	white	Кара	black
Кыргыз		Кол	hand
Тогуз	nine	Кагаз	paper

If these consonants come before or after **soft** vowels (е, и, ө, ү), they have a soft sound.

Кел	gel	Кир	girp
Көр	gөр	Күл	гүл

3.7.3 Consonant Н

Pronounced like (ng) in German.

кең	wide	Күрөң	brown
Чоң	big	Тең	the same (size or age)

3.8 Noun Questions

3.8.1 Basic Words

Ким?	Who?	Эмне?	What?
Бул	This	Ал	That

3.8.2 Question Phrases

Бул ким?	Who is this?	Ал ким?	Who is that?
Бул әмнө?	What is this?	Ал әмнө?	What is that?

3.8.3 Answer Phrases

Бул ким?			
Бул қыз	This is a girl	Бул бала	This is a boy
Ал ким?			
Ал студент	That is a student	Ал мугалим	That is a teacher
Бул ата	This is a father	Бул апа	This is a mother
Бул әмнө?			
Бул китеп	This is a book	Бул деңтер	This is a notebook
Ал әмнө?			
Ал қалем	That is a pen	Ал үй	That is a house
Бул суу	This is water	Бул бөлмө	This is a room

3.9 Singular and Plural Nouns

If a noun ends in a vowel or in Й or Р, it ends in лар, лор, лер, or лөр depending on the law of harmony.

Апа – лар	mothers	Үй – лөр	houses
Әже – лер	sisters	Тоо – лор	mountains

If a noun ends with a voiced consonants, it ends in дар, дор, дер, or дөр depending of the law of harmony.

Қыз – дар	girls	Стол – дор	chairs
Гүл – дер	flowers	Калем – дер	pencils

If a noun ends with an unvoiced consonant, it ends in тар, тор, тер, төр.

Китеп – тер	books	Сабак – тар	lessons
Сүрөт – төр	pictures	дос – тор	friends

3.10 Basic Conversation

Менин атым <name>	My name is <name>
Сенин атын <name>	Your name is <name>
Анын аты <name>	His/her name is <name>
Сенин атын ким?	What is your name?
Анын аты ким?	What is his/her name?

Class 08.09.2020

4.1 Plural Questions

Булар кимдер?	Who are they?
Булар әмнелер?	What are they?
Булар студенттер	These are students
Булар мугалимдер	These are teachers
Булар каталар	These are mistakes
Булар көнүгүүлөр	These are exercises
Булар тапшырмалар	These are assignments

4.2 Add Plural Endings

Ата – лар	fathers	Дептер – лер	notebooks
Бөлмө – лөр	rooms	ой – лор	thoughts
Сөз – дөр	words	Уул – дар	sons
Сиз – дер	yours	Кол – дор	arms
Барак – тар	papers	Сүрөт – төр	photos
Гезит – тер	newspapers	Жооп – тор	answers

4.3 Personal Endings

	Formal	Informal
Singular	сыз	сың
Plural	сыздар	сыңдар

4.4 Greetings

4.4.1 Саламат

Basically hi.

	Formal	Informal
Singular	Саламат-сыз-бы?	Саламат-сың-бы?
Plural	Саламат-сыздар-бы?	Саламат-сыңдар-бы?

4.4.2 Кандай

How are you?

	Formal	Informal
Singular	Кандай-сыз?	Кандай-сың?
Plural	Кандай-сыздар?	Кандай-сыңдар?

4.4.3 Жакшы

Are you good? Are you ok?

	Formal	Informal
Singular	Жакшы-сыз-бы?	Жакшы-сың-бы?
Plural	Жакшы-сыздар-бы?	Жакшы-сыңдар-бы?

4.4.4 Numbers

0	нөл	22	жыйырма эки
1	бир	30	отуз
2	эки	40	кырк
3	үч	50	элүү
4	төрт	60	алтымыш
5	беш	70	жетимиш
6	алты	80	сексен
7	жети	90	токсон
8	сегиз	100	жүз
9	тогуз	110	жүз он
10	он	200	эки жүз
11	он бир	920	тогуз жүз жыйырма
12	он эки	1000	бир миң
20	жыйырма	2000	эки миң
21	жыйырма бир	7365	жети миң үч жүз алтымыш беш

Class 10.09.2020

5.1 Responses to Greetings

Саламатсызбы	Саламатчылык
Жакшысыңарбы	Жакшы
Салам	Жакшы
Кандайсың	жаман әмес
Кандайсыңыз	Кудайга шүгүр
Жакшысыңарбы	Тұзұқ
Ассолом алейкум	Алейки салам

5.2 Pronouns

5.2.1 Personal Pronouns

Мен	I
Сен	You (singular, informal)
Сиз	You (singular, formal, polite form)
Ал	He/She/It
Биз	We
Силер	You (plural informal)
Сиздер	You (plural, Formal)
Алар	They

5.2.2 Reflexive Pronouns

Өзүм	I myself
Өзүң	Yourself (singular, informal)
Өзүңүз	Yourself (singular, formal, polite form)
Өзы	He/She/It – self
Өзүбүз	ourselves
Өзүңөр	Yourself (plural informal)
Өзүңүздөр	Yourself (plural, Formal)
Өздөрү	Themself

5.2.3 Example Conversation

МУБОРАК: Салматсыңбы Сумая?

СУМАЯ: Саламатчылык Муборак. Каңдайсын?

МУБОРАК: Рахмат, жакшымын. **Өзүң** каңдай?

СУМАЯ: Жаман әмес.

5.3 Parting

Жакшы кал	Stay well
Жакшы бар	Go well
Жакшы тур	Stay well
Саламатта	kal Stay healthy
Келип тур	Keep visiting
Чалып тур	Keep calling

5.3.1 Example Conversation 1

ТААЛАЙ: Саламатсызыбы, чоң кыз? – How are you, ma'am?

ГУЛНАЗ: Саламатчылык. – Good, how are you?

ТААЛАЙ: Таанышып алаалы. Менин атым Таалай. – Let's get acquainted. My name is Taalai.

ГУЛНАЗ: Менин атым Гулназ. – My name is Gulnaz.

ТААЛАЙ: Таанышканыма кубанычтамын. – Pleasure to meet you.

ГУЛНАЗ: Мен дагы. – Pleasure is mine.

5.3.2 Example Conversation 2

- X: Саламатсызы? Сиздин атыңыз ким? – How are you?
What's your name?
- БАКЫТ: Менин атым Бакыт. – My name is Bakyt.
- X: Кайталап коюнузчу. – Please say that again.
- БАКЫТ: Бакыт. – Bakyt.
- X: Рахмат. – Thank you.

5.4 Everyday Phrases

Таанышып алалы. Менин атым ...	Let's get acquainted. My name is ...
Сиздин атыңыз ким?	What is your name? (formal)
Сенин атың ким?	What is your name? (informal)
Таанышканыма кубанычтамын!	Pleasure to meet you!
Мен дагы.	Me too. (Pleasure is mine.)
Кайталап коюнузчу?	Could you repeat please?

5.5 Family Members

Апа	mother
Ата	father
Байке	older brother
Ини	younger brother
Эже	older sister
Дос	friend
Кызыым	daughter
Балам	son
Карындаш	sister (for male speaker)
Чоң кыз	Mrs.
Чоң жигит	Mr.

5.6 Greeting Snippets

1: Саламатсызыбы, кызыым?

2: Саламачыык, апа.

1: Кіндайсыңыз, апа?

2: Кудай шүгүр, Кызыым.

1: Жакшысыңарбы балдар?

2: Тұзұқ, рахмат.

1: Ассолом алейком, ата?

2: Алейки салам, балам.

Class 15.09.2020

6.1 Ал-ахыбалды суроо – Asking about someone's situation

6.1.1 General Form

Pronoun	Word to ask about	Question word
Сенин	plus endings	
Сиздин		Кандай?
Силердин		Жакшыбы?
Сиздердин		

6.1.2 Work – Иш

Сенин	иш–иң	
Сиздин	иш–иңиз	Кандай?
Силердин	иш–иңер	Жакшыбы?
Сиздердин	иш–иңиздер	

6.1.3 Health – Ден соолук

Сенин	ден соолук–үң	
Сиздин	ден соолук–унуз	Кандай?
Силердин	ден соолук–уңар	Жакшыбы?
Сиздердин	ден соолук–унуздар	

6.1.4 Family – Үй бүлөң

Сенин	үй бүлөң-	
Сиздин	үй бүлөң-үз	Кандай?
Силердин	үй бүлөң-өр	Жакшыбы?
Сиздердин	үй бүлөң-үздөр	

6.1.5 Studies – Окуу

Сенин	окуу-ң	
Сиздин	окуу-ңуз	Кандай?
Силердин	окуу-ңар	Жакшыбы?
Сиздердин	окуу-ңардар	

6.1.6 Children – Балдар

Сенин	балдар-ың	
Сиздин	балдар-ыңыз	Кандай?
Силердин	балдар-ыңар	Жакшыбы?
Сиздердин	балдар-ыңыздар	

6.1.7 Other Words

ата-энен	father
туугандарыңар	relatives
кызыздар	daughter

6.1.8 Example Dialogue

ТААЛАЙ: Салам Айжан, кандайсың?

АЙЖАН: Жакшы, рахмат. Өзуң кандайсың?

ТААЛАЙ: Түзүк. Кандай окууларың?

АЙЖАН: Ойдогудай. Сенин ишиң жакшыбы?

ТААЛАЙ: Жаман эмес, рахмат.

АЙЖАН: Мейли анда, телефон чалып тур.

ТААЛАЙ: Макул. Жакшы тур.

Class 22.09.2020

7.1 Asking about someone's age – Жашты суроо

7.1.1 Questions

Сен канча жаштасың?	How old are you?
Сен канчадасың?	– (short)
Сиз канча жаштасыз?	– (formal)
Сиз канчадасыз?	– (formal, short)
Ал канчажашта?	How old is he/she/it?
Ал канчада?	– (short)
Сенин атаң канчада?	How old is your father?
Сенин эжең канчада?	How old is your older sister?
Сиздин балаңыз канчада?	How old is your child?

- to ask about someones something, add "ң" to the end of it

7.1.2 Answers

- A: Сен канчадасың?
- B: Менин жашым жыйырма бир.
- A: Сен канчадасың?
- B: Менин жыйырма бир–демын.
- A: Ал канчада?
- B: Ал <number>-да.

A: Сенин атаң канчада?
 B: Менин атам алтымыш алты–да.

A: Сенин апаң канчада?
 B: Менин апам алтымыш алты–да.

A: Сенин әжең канчада?
 B: Менин әжем отуз беш–те.
 A: Сенин карындашың канчада?
 B: Менин карындашым он сегиз–де.

- to answer, add ”–дамын” to the end of the number and pay attention to the law of harmony
- answering for other people you only attach ”–да” to the number
- to answer about someone, attach ”м” to their title

7.2 Asking about birth years – Жылын суроо

7.2.1 Questions

Сен канчанч жылды төрөлгөнсүң?	In which year were you born?
Сен канчанчы жылкысың?	–(short)
Сиз канчанчы жылкысыз?	–(short, formal)

7.2.2 Answers

Мен эки миң биринчи жылды төрөлгөмүн.	I was born in 2002.
Мен эки миң биричи жылкымын.	–(short)
Мен токсон төртүнчү жылкымын	I was born in 84.

7.3 Asking about family status – Үй бүлө абалын суроо

7.3.1 Questions

Үй бүлөң барбы?	Do you have a family?
Үй бүлөңүз барбы?	–(formal)
Үйлөнгөнсүңбү?	Are you married? (for men)
Үйлөнгөнсүзбү?	–(formal)
Турмушка чыккансыңбы?	Are you married? (for women)
Турмушка чыккансызыбы?	–(formal)
Балдарың барбы?	Do you have children?

7.3.2 Answers

Ооба, үй–бүлөм бар.	Yes I have a family.
Жок үй–бүлөм жок.	No, I don't have a family.
Ооба, үйлөнгөмүн.	Yes I am married.
Жок үйлөнө элекмин.	No I am not married.
Ооба турмушка чыкканмын.	Yes I am married.
Жок турмушка чыга элекмин.	No I am not married.

Class 24.09.2020

8.1 The nominative case – Атооч Жөндөмө

- used to answer the questions "Ким?" (Who?) and "Эмне?" (What?)
- with "Бул(ап)" (this) or "Тиги(лер)" (that)

8.1.1 Questions

Бул ким?	Who is this?
Бул эмне?	What is this?
Тиги ким?	Who is that?
Тиги эмне?	What is that?

8.1.2 Answers

Бул мугалим.	This is a teacher.
Бул китеп.	This is a book.
Тиги бала.	That is a child.
Тиги үйлөр.	That is a house.

8.1.3 Postpositions

Жөнүндө	about
Тууралуу	about
Менен	by, with, and
Үчүн	for, to
Сыяктуу	like, as
Аркылуу	through
Боюнча	according to

Менен with pronouns

- Биз, Сиз, Силер, Сиздер, Алар – менен
- Мени, Сени, (ал)–Аны, (бул)–Муну – менен

Examples

Автобус менен барам	I go by bus
Досум менен барам	I go with my friend
Сен жөнүндө	about you
Сиз үчүн	for you
Биз сыяктуу	like us
Сиз аркылуу	through you
Китеп боюнча	according to the book

Class 29.09.2020

9.1 Quiz preparation

9.1.1 Conversation – greeting, parting

- A: Саламатсызыбы чоң апа.
- B: Саламатчылык балам. Кандайсыз?
- A: Жаман эмес, рахмат. Өсүңүз кандайсыз?
- B: Кудайга шүгүр.
- A: Ойдугудай. Жакшы калыңыз.
- B: Жакшы бар.

9.1.2 Conversation – address terms, name, age

- A: Ассолом Алейкум байке.
- B: Акейки салам уулум. Жакшысыңбы?
- A: Жакшы, рахмат. Өсүңүз кандайсыз?
- B: Түзүк, рахмат.
- A: Таанышып алалы. Менин атым Дастан.
- B: Менин атым Таалай.
- A: Таанышканыма кыйбанычтамын!
- B: Мен дагы. Сен канчадасың?
- A: Менин жыйырма үчтө. Сиз канчадасыз?
- B: Менин кырк беште.

9.1.3 Conversation – health, family, marriage

A:

B:

9.2 Family – Үй бүлөң

9.2.1 Talking about family members

- Бул менин <status>. Анын аты <name>. Ал <age>. Ал <occupation>.
- Бул менин карындашым. Анын аты Эмма. Ал он сегизде. Ал студент.
- Бул менин атам. Анын аты Рольф. Ал алтымыш алтыде. Ал профессор.
- Бул менин эже. Анын аты Лена. Ал кырк бирде. Ал менеджер.
- Бул менин чоң апа. Анын атыи Гретель. Ал токсон төртө. Ал пенсионер.

Менин <> бар.	I have <>.
Менин <> жок.	I don't have <>.
Менин байкем бар.	I have an older brother
Менин эжем бар.	I have an older sister
Менин иним жок.	I don't have a younger brother.
Биздин эжебиз бар.	We have an older sister.
Сенин карындашың бар.	You have a younger sister.
Силердин ииницеर бар.	You have a younger brother.
Сиздердин ээнциздер бар.	You have a nephew
Алардин жездеси бар.	They have a brother in law (sister's husband)

9.2.2 Asking about family members

- Сенин <>ң бар? – Do you have (a) <>?

9.2.3 Family members

ата	father
апа	mother
ата-энэ	parents
байке	older brother or man generally
бир тууган	sibling or relative
жене	aunt
жолдош	husband
ини	younger brother
карындаш	younger sister (m. s.)
келин	bride (any younger married woman)
келичек	wife
синди	younger sister (f. s.)
куйөө	husband
синди	younger sister (f. s.)
чон ата	pat. grandfather
чон апа	pat. grandmother
таята	mat. grandfather
таене	mat. grandmother
таеже	mat. older sister
таеке	mat. mother
эже	older sister
жээн	sister child (niece or nephew)
жезде	older sister's husband
кайын ата	father in law
– синди	younger sil
– ини	younger bil
– эже	older sil
– эне	mother in law

Class 08.10.2020

10.1 Family – Үй бүлө

10.1.1 Possessive Pronouns

Менин	My
Сиздин	Your (s, f)
Сенин	Your (s, i)
Анын	His/Her/It
Биздин	Our
Сиздердин	Your (p, f)
Силердин	Your (p. i)
Алардын	Their

Part II

Kyrgyz Literature

Class 17.09.2020

- epics are very rich, mostly oral
- until the Russians came, most people were illiterate
- oral lit -> akyn's poetry -> soviet period -> post soviet literature

11.1 Epics

- read the definition of an epic
- definition: long narrative poem in elevated style; characters of high position in adventures forming an organic whole with the central figure; episodes are important to the history of a nation or race
- other examples: Song of the Niebelung's
- Manas is an important part of Kyrgyz history and culture – he is everywhere
- Manas is heroic of course, it may contain some historical elements, like wars between KG and Uyghurs, or maybe Chinese or other historical events
- it is important because it sends a message of unity
- the descriptions and depictions of Manas can tell us something about what an epic poem is

11.2 Main characteristics of the epic

- begins *in medias res* (middle of the plot)
- - vast setting – many countries, nations, world, even universe
- starts with invocation to a muse (epic invocation), most western epics – Sacred world of Manas
- statement of theme at start
- use of epithets – repeated phrases that help remember the poem
- long lists of things – epic catalogue
- long formal speeches – common in all epics
- includes divine interventions on human affairs – Manas has spirits and rituals and powers that influence the story
- heroes embody the values of the epic's civilization – unity in Manas' case "which was broken has been restored"

11.3 Manaschys

- you kill nine animals
- recite for a while to become a teller
- today manaschys come together to recite one after the other for days upon days as a way to honor it

11.4 Ready-made elements

How can they memorize so much text? they all have the same elements

- birth of a hero
- growing-up of a hero
- praise of weapons

- preparations for battle
- din of the battle
- altercations prior to battle
- descriptions of persons and steeds
- characteristics of famous heroes
- praise of a bride's beauty
- description of dwelling, yurt, feast
- invitations to feast
- death of a hero
- description of landscape, nightfall, daybreak

11.5 Structure of Manas

- birth of Manas
- childhood
- becoming khan
- fights
- meeting Almambet
- marriage to Kanykei
- Kokotoi's memorial
- great battle
- death

11.6 History

- Chokan Valikhanov (1835-1865)
 - Russian Imperial officer, agent, amateur ethnologist
 - in 1856 in Issyk Kul recorded 2 days of "Kokotoidin ashy"
from Nazar Bolot – about 3251 lines about brawls, feasting,
horse racing, fames
 - held in archives of Oriental Archives, St. Petersburg
 - 1861 short publication
 - 1904 Russian translation
 - then Hatto translation
- Radloff transcription – 1862, 1869
 - many different sections
 - published 1885 in St. Petersburg
- these old version are somewhat nice because they are original
and not too corrected – probably a good thing in the eyes of the
scholars

11.7 Myths about Manas (by A. Wachtel)

- not unique etc
- improve and edit the dialogues